

H.C.Hansen: Solhvervstale, december 1945

Ja, saa ligger et Aar atter bag os. Julen, Solhvervet, Aarets største Festtid og Højtid nærmer sig igen. Vi mærker det overalt. Paa Raadhuspladsen her i København straalers Lysene festligt fra det store Juletræ uden Frygt for nogen Art Mørklægningsbestemmelse. Juletræer til høje eller lave Priser - mest det første - staar udstillet i enhver Gadekrog, hvor der er Plads. Juletræer og Julegaver, Julepynt og Julesjap, - det hjælper alt sammen til at skabe det mærkeligt uhaandgribelige og dog saa nærværende, der hedder Julestemning. Og saa tager man Børnene ved Haanden og gaar med dem hen for at købe Juletræet, som Mor helst vil ha ikke skal være alt for stort, men som Børnene aldrig accepterer, hvis det ikke - omtrent da - kan naa op til Loftet.

Der er vist ikke mange af os, som ikke paavirkes af Julens Stemning. Denne Lysets Fest midt i Vinterens Hjerter kalder paa visse Urinstinkter hos os alle, Instinkter som fremhjælpes af Julens uendeligt skønne og enkle Symboler: Træet og Lyset. Vi planter paa Aarets mørkeste Dag det grønne Træ i vor Stue som Foraarets, Grokraftens Tegn, og vi smykker det med de tændte Lys, der minder os om "alle søde Blomstersole smaa, som sover", for at citere Johs. V. Jensen.

Det er hændt mig, at jeg har mødt unge Kammerater, der i deres uendelige ophøjede Afromantisering kun har haft Haan til overs for Juletræet og alt det Pjat. Jeg bekender gerne, at der er en Stump Barn i mig, som kaldes frem ved det tændte Træ derhjemme i min egen Stue, hvor Børnenes Øjne straalers om Kap med Lysene. Og det er nu min Tro, at vi alle har Brug for engang imellem at kunne stryge det stive voksne af os og være barnlige og naive i vor Glæde. Det er en god Kur mod mange Ting, og den har nok sin særlige Berettigelse netop i denne Tid, hvor vi har oplevet saa megen Raahed og ødelæggelse.

Omkring os ligger en Verden i Ruiner efter Krigens vanvittige Aar. Nød og Sult og Kulde vil i Vinterens Løb banke paa Dørene i det ene land efter det andet, hvis der da er nogen Døre at banke paa i Ruinernes Stendynger. Vi i Danmark er kommet lykkeligere igennem end de fleste. Tænk om vore Byer og Landsbyer havde været afbrændte Tomter og Titusinder af vore Medborgere var blevet Ofre for Krigens. Vi har vort Husvildeproblem, og for os synes det stort, hvad det ogsaa er, men naar vi lader Tankerne glide ud til Verden omkring os og ligesom følger Land efter Land, som har været hjemsøgt af de store Krigsbegivenheder, saa dukker vi Hovederne herhjemme og spørger os selv, om vi egentlig skønner paa, at vi har det bedre. Naar jeg tænker paa det Billedmateriale, der er fremkommet herhjemme eller som har været tilgængeligt i engelske eller amerikanske Blade fra ødelæggelserne i Frankrig, Holland, Belgien, Balkanlandene, eller fra England, eller fra Italien og Tyskland, eller fra Rusland, og naar man erindrer sig det Billedmateriale, der viser hvordan Menneskene i mange af disse Lande bor i Øjeblikket - i Huler som var det Fortidsmennesker - ja, saa forekommer undertiden vore egne Problemer saa uendelig smaa ved Siden af. I Tyskland er det vel værst nu og det bliver vel værre i Løbet af Vinteren. Hvad rager det os, siger mange, de er jo selv Skyld i det hele og fortjener ikke bedre. Nej, men det vil ikke være hyggeligt, hvis vi overfor Eftertiden maa indrømme, at i denne Vinter blev Forholdene lige saa slemme eller værre end under det værste Krigsaar i visse Dele af Europa. Vi haaber paa, at den fremragende Organisationsevne, den enestaaende Dygtighed, der bragte Krigens frem til dens Resultat, ogsaa vil bemestre Fredens vældige Vanskeligheder og forskaane os for Oplevelser, som vi maa undgaa.

Ja, man maa nok spørge, om det kan blive en virkelig festlig Jul herhjemme med den Baggrund, der ligger. Selv føler vi Lykke over een afgørende Ting, at vi er frie Mennesker paany i et frit Land. Det er ganske egenartet at kunne lade Lysene straales ud ad alle Vinduer og at være befriet for den knugende og trykkende Fornemmelse, som jo havde Tag i os alle under Besættelsen. Vort Lands Frihed giver 1945-Solhvervet en større Mening og et dybere Indhold for os Danske.

Men det er vist saadan her i Danmark, at Hverdagen er kommet hurtigere efter Festtimerne ovenpaa Befrielsen end det har været Tilfældet forskellige andre Steder. Jeg synes f. Eks., at der er en ikke helt uvæsentlig Forskel i denne henseende mellem os og Norge.

Mon ikke det hænger ganske naturligt sammen med den simple Kendsgerning, at Norge var saa langt nede i materiel henseende, at selv spinkle Forbedringer efter Befrielsen var mærkbare Fremskridt. Vi naaede egentlig først Bunden i vore Forsyninger ved Krigens Afslutning og maatte samtidig i Overgangstidens første Periode som noget selvfølgelig paalægge os selv Indskrænkninger for i rigeligere Grad end ellers at kunne forsyne Omverdenen med Levnedsmidler. Det betød to forskellige Kurver i de to Lande.

Men Hadets Tone er ogsaa blevet stærkere i Danmark end før. Ufordrageligheden har krævet

rigeligere Albuerum. Og noget vist uforsonligt har sneget sig ind i den ellers saa fredelige danske Mentalitet. Det kan antage saa mange forskellige Former. For nogen Tid siden rejstes der enkelte Steder i Pressen et vildt fanatisk Ramaskrig over, at Myndighederne havde bevilget 50 Øre pr. tysk Flygtning i Danmark til lidt Festlighed i Anledning af Julen. 50 Øre! - Stærke, retlinede Naturer fandt, at dette var Udtryk for Øllebrødsbarmhjertighed overfor de Tyskere, der ubudne er kommet hertil og fylder saa, mange af vore Lokaler, som vi selv har haardt Brug for. Tænk, 50 Øre pr. Flygtning til en Smule Fest i Anledning af Julen. Ved De egentlig, at blandt de 200.000 Flygtninge, som vi maa huse her i Landet, fordi det endnu ikke har været muligt at faa Besættelsesmagterne til at lade dem rejse tilbage til deres Hjemsteder i Tyskland, er de 66.000 Børn under fjorten Aar. Jeg behøver ikke at sige, at vi alle som een nærer det stærke Ønske, at de tre store Besættelsesmagter snart maa melde klar Bane for disse Flygtninges Hjemrejse. Men vi har dem nu engang heroppe, og ingen, der har haft Lejlighed til at se de Vilkaar, hvorunder de lever, skal kunne paastaa, at de lever noget Herreliv. Er vi da virkelig blevet saa afstumpede, at en lille bitte Smule Juleglæde - a 50 Øre pro Persona - kan bringe os i Affekt? Skulde det gøre noget Skaar i vor nationale Ære og Bevidsthed og alt det der, at disse sølle tyske Unger, der saa sandt næppe har nogen lys Fremtid at glæde sig til, fik for 50 Øre Julestemning. Jeg undrer mig over det blinde Had, der har givet sig Udslag i Forbindelse med denne lille Disposition.

Vi møder det samme blinde Had paa andre Felter. I en saakaldt Hvidbog, som Frit Danmark har udgivet, og som efter min Opfattelse ikke pynter paa denne Bevægelse, meddeler man bl.a. om Alsing Andersen, at han paa tysk Foranledning har udsendt - i 1944 - visse Berigtigelser af Rygter, som var i Omløb. Paa tysk Foranledning! Kan man stilles overfor noget mere ondsindet Insinuation? Jeg har i en Kronik i Socialdemokraten beskæftiget mig med denne Hvidbog og afvist den her nævnte Paastand som i enhver Henseende grundløs. Ikke én af d'Herrer Redaktører eller Medarbejdere har fundet Anledning til at udsende en Beklagelse eller et Dementi. Og ikke én af d'Herrer - der er endda mange meget fine Navne imellem, baade Professorer, Redaktører osv. - havde før Trykningen af Bogen fundet sig foranlediget til at spørge sig for, saaledes at det kunne opklares, hvad der var Sandhed. Naar det blinde Had skal være bestemmende selv for Indholdet i en saakaldt dokumentarisk Fremstilling, saa er vi vel rejst herhjemme.

Det Had, der levede i Besættelsestiden her i Danmark overfor vore Undertrykkere, var et Vaaben i Frihedskampen, naturligt affødt af de fortvivlede Vilkaar, som Undertrykkerne havde fremkaldt i Landet. Men Fred kan ikke bygges paa fortsat Had. En ny Tid kan ikke skabes uden Vilje til at gøre en Stol fri til Fordrageligheden. Mon ikke Tidspunktet er inde til, at vi virkelig besinder os paa dette i Danmark? Og mon forresten ikke de fleste af os haaber, at denne Besindelse maa besjæle den ganske Verden, saa vi for Alvor kan komme i Gang med at genopbygge alt det, som Krigen har nedbrudt: Det fredelige, værdifulde Samarbejde mellem Nationerne, Samhandelen mellem Landene, Udvekslingen af Aand og Kultur trods Sprog og Grænser, med andre Ord en Afløsning af Krigens forbandede Tilstand mellem Folk og Mennesker.

Vi ønsker dette for os selv som for andre. Vi har her i Norden saa rige Traditioner, at det er selvfølgeligt for os at tænke saaledes. Krigstiden bragte saa mange Udtryk for vor Samhørighed heroppe, at det betød Berigelse for os alle. Og det er derfor ikke mærkeligt, at vi har mange gode Tanker tilovers for Finland, hvis Skæbne har formet sig anderledes end vor. Vi følger Opgøret i dette Land med megen Interesse og med ringe Glæde. Vi føler en egen Utryghed ved den Form for Retsopgør, som deroppe er etableret, og som vi brudstykkevis har kunnet følge gennem vor Presse. Paa samme Maade som vi vil have vore egne Forhold klarlagt gennem uomtvistelige og dokumentariske Undersøgelser, ønsker vi det ogsaa for vore nordiske Fæller i de andre Land.

Det som optager os mest af alt, er om Krigen vil blive afløst af en ny social Udvikling i Landene, eller om Atlanterhavsdeklarationen skal vise sig at være en smuk Erklæring i en vanskelig Tid, men glemt og gemt efter Krigens Ragnarok. Vi husker de stolte Ord om Nationernes og Menneskenes Ret til Frihed, om, som det hed, "en Fred, som vil give alle Nationer Mulighed for at leve trygt indenfor deres egne Grænser, en Fred, som vil betyde, at alle Mennesker i Verden kan leve deres Liv i Frihed uden Frygt og Nød". Et Liv i Frihed uden Frygt og Nød! Hvilke stolte og store Ord, en Maalsætning, der greb os alle dengang, som den griber os i Dag efter Krigens Afslutning. Vi ved alle, at der ligger et kæmpemæssigt Arbejde foran os, før dette stolte Maal nærmer sig sin Virkeliggørelse. Det er jo faktisk Arbejderbevægelsens hele Ideverden, der her med eet Slag blev ophøjet til Nationernes Bestræbelse, deres Maal. Vi tror det kan lykkes at gøre Ordene til Virkelighed. Der er intet saa enkelt og ligetil som den Tanke, at en Verden, der kan opbyde saa vældige Kræfter og Værdier, næsten ufattelig Opfindersnille, en enestaaende teknisk Dygtighed med det Formaal at gøre Krigsvaabene fuldkomne, med den vildeste ødelæggelse til Formaal, - den Verden maa ogsaa kunne opbyde vældige Evner og Kræfter med det Formaal at gøre Tilværelsen menneskelig for Menneskene. Min Aldersklasse har nu oplevet to store Krige med Sorg, Elendighed, Ødelæggelse og

Raahed som Følgesvende. Nu har vi bare een Drøm; at vi maa opleve et virkeligt Fredens Solhverv, hvor vi ikke lægger Byerne i Grus, men bygger dem skønnere og bedre end nogensinde, hvor vi ikke sender Landenes unge Sønner ud til Drab og Mord, men kalder paa deres Kræfter i Fredens og Opbygningens, i Skønhedens og i Livets Tjeneste. Arbejderbevægelsen har her sin store Mission. Vore Tanker blev de bærende hos de sejrende Nationer, naar de deklarede deres Maal og Mening under Krigen. Vore Bevægelser rundt i Landene skal være Bannerbærerne for de samme Tanker i Fredens Tid, hvor Deklarationerne skal realiseres. Vi i den danske Arbejderbevægelse led en Skuffelse ved det nylig afholdte Valg herhjemme. Vi havde haabet paa et andet Udfald, men maa, notere Tilbageslaget. Det tjener intet Formaal at lægge Ansvaret herfor over paa andre end os selv. Vi har altsaa ikke været dygtige nok til at gøre vore Hensigter og Meninger tilgængelige for saa store Kredse, som vi skal naa ud til. Det er min bestemte Opfattelse, at dette Tilbageslag saa langt fra at betyde Mismod og Selvopgivelse har betydet virket som et Incitament for vore Venner og Tilhængere. Det er lodgang og Storm, der gir Vilje og Form, hed det i en af de Sange, vi oftest sang i min Ungdomstid i Aarhus. Og saaledes skal da den Modgang, vi har oplevet, ikke betyde Bitterhed, der gør gold, men Kraftsamling og ny Fremgangsvilje. Dansk Politik kan ikke undvære den danske Arbejderbevægelse, vi er for stor en Folkebevægelse til at være fordømt til eller indstillet paa fortsat fremover at agere Opposition. Vor Bestræbelse skal gaa ud paa at generobre en saadan Styrke, at det igen bliver en naturlig Ting, at Ledelsen af Landets Forhold ligger i vore Hænder. Det er iøvrigt min Opfattelse, at de Linier, vi har fulgt gennem de sidste femten Aar i dansk Politik, udbygget med nye afstukne Maal i Overensstemmelse med baade Landets Interesser og Udviklingen i Verden omkring os, vil være de eneste, hvorpaa en virkelig sund Politik kan bygges fremover. Den Ustabilitet, den Usikkerhed, ja, den Magtesløshed hos Magthaverne, som vi oplever i disse Dage, og som synes forenet med en forbløffende Mangel paa Smidighed og Forhandlingsdygtighed, vil i stigende Grad gøre det klart for den danske Befolkning, at det er Socialdemokratiet, der fremefter vil repræsentere det midtsamlende Punkt i en folkelig, demokratisk Politik, der bygger paa Ansvarfølelse overfor Landets Interesser og stiler mod Virkeliggørelse af de sociale og Økonomiske Forhold, der er i dybeste Samklang med det arbejdende danske Folks ønsker, hvad enten dette arbejdende Folk har sin Gerning i Fabrikkerne eller i Landbruget, på Søen eller i Kontorerne, eller hvor nu en sund Gerning udøves.

Solhvervs tanken har videre Sigte end til en Fest en Gang om Aaret. Hvad vi vil, er ikke et Solhverv, der er et Strejf af Lys i et ellers varigt Mørke, men en Tilstand af Sundhed i det menneskelige Samfund. Vi tænder vore Lys paa de grønne Træer i Fortrøstning til Fremtiden og i Troen paa, at Fremtiden vil give os Muligheder for at arbejde og leve i et Samfund, hvor Menneskelykke gaar frem for Krig, hvor Sundhed og Grokraft til Menneskets Gavn skal afløse Krigens ødelæggelser og Elendighed. Et Samfund i Solhvervets Aand med Tryghed mod Krig, Tryghed mod social Nød og Frihed for Mennesker og Nationer.